

Zgodovinske stvari.

O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“ zvanem.

Piše Fr. Potočnik.

I.

O velikem, do zdaj še nerešenim „iztočnem vprašanju“ se je od nekdanj v vseh evropskih jezikih mnogo pisalo.

Ne gledé na stotine brošur, ki so ta predmet obravnavale, spisalo se je v zadnjih dvesto letih mnogo obširnih knjig o izhodnih deželah, narodih, njih zgodovini in politiki; teh študij so se vdeleževali Avstrijanci in Rusi, Nemci, Francozi in Italijani. Opominjamo na „zgodovino osmanske države“ od Hammer-Purgstala, ki je sem ter tje nekaj zamotana, pa vendar z veliko učenostjo pisana, na „spomine“ ustvaritelja avstrijske države, Genza, na Palackega „česko zgodovino“, ki se mnogo peča z boji proti Turkom. Sem spadajo dela Miklošiča in Arnetha, Prokeš-Ostena, Kanica, Czörniga in Helferta, ter v novejšem času Jiřečekova z veliko učenostjo pisana „bolgarska zgodovina“, in enostranska zgodovina srbska od Kallaya. O istem predmetu so pisali Rusi: Makušev, Solovijev, Šubinski, Popov, Dubrovin, Karamzin, Čičugov, Kostomarov in drugi, Nemci: Zuckeisen, Beer, Ranke, Hesekil, Italijani: Soranco, Cedolini, Gambirini in Remedelli, Francozi: Thiers, Martens in Ribeaupierre, in veliko število Jugoslovanov, iz katerih imenujemo le Nenadoviča, Vuk-Karadžiča, Milutinoviča, Bogošiča, Obradoviča, Medakoviča, Bogdanoviča, Bogošiča, Obradoviča, Medakoviča, Bogdanoviča, Teodoroviča. Morali bi jih pa naštetih na stotine, ko bi vse zabilježili, ki so tožili o bedi ubogih turških kristijanov, delali za njih osvobodjenje na literarnem ali diplomatičnem polju, ter marsikaj pripomogli k napredku in omiki teh zapuščenih sirot.

Tem literarnim izdelkom pridružilo se je lansko leto dr. Jos. Perwolfovo delo: „Slavjansko-orientalno vprašanje“ (die slavisch-orientalische Frage). Spis sicer ni preobširen, pa se odlikuje z izvrstno zgodovinsko učenostjo, s temeljitim prevdarkom in z odločno ter odkritosrčno pisavo. Priporočamo te delo našim prijateljem in vsem, ki se zanimajo za veliko iztočno vprašanje. Kdor je to „zgodovinsko študijo“ — kakor jo pisatelj sam imenuje — prebral, vtisne se mu neizbresljivo prepričanje, da velika bodočnost Slovanstva ni izmišljotina, ne v zrak sezidan grad, ampak logični nasledek zgodovinskega teka, ki ga nobene diplomatične spletke, nobene zvižaje nasprotnikov zabraniti ne morejo, in da nam je ta lepša prihodnost slavjanska bliže, nego se navadno misli.

Akoravno nismo s pisateljem v vseh nazorih, v vseh izrazih in pojasnilih ene misli, zdi se nam knjiga vendar tako mikavna in podučljiva, da hočemo bralcem „Novic“ v kratkih obrisih celo delo pred oči postaviti in najvažnejše zgodovinske podatke iz njega posneti.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Papeževa okrožnica (enciklika)* dela veliko senzacijo po svetu. Sv. oče Leon XIII. se v tem pismu obrača do tistih strank, ki nameravajo ves red svetá prekucniti, veljavo cerkve in vladarjev uničiti, premoženje družih med seboj deliti, zakone razdreti in sam peklenšček vé, kaj še vse družega. Znana je ta svojat, ki je segla nedavno po življenji nemškega cesarja, španskega

in laškega kralja itd. pod imenom „socijalistov“, „komunistov“ in „nihilistov“. Zoper ta žalostni prizor dandanašnjih dni obrača se papeževa okrožnica, ki je tako izvrstno pismo, da je osupnilo celó nasprotnike cerkve in da ga nova „Presse“ imenuje „mojstersko pisateljsko delo“. V vsem poštena „Reform“ pa pravi, da ta okrožnica ne kaže le spretnosti pisateljske, temveč da je v svojem jedru najboljše in najresničnejše med vsem, kar je dozdej bilo rečeno o socijalistih.

* *Preded Filipovičev.* Ko je bil nedavno na čast oficirjem 53. peš polka v Zagrebu banket, je magistratni svétnik in pisatelj Gjuro Deželin svoji napitnici dostavil sledečo zgodovinsko értico: „V 15. stoletju, ko so Hrvatje imeli s Turki brez konca in kraja bojev, so Turki vjeli zagrebškega kanonika Filipoviča. Turki so zahtevali veliko odkupščino za njega oproščenje, al zagrebški kapitol ni zmogel toliko novcev, in zato Turki niso izpustili kanonika. Da ne bi ga ob glavo djali, prestopil je Filipovič k turški veri; poturica se je imenoval Mehemed beg Filipovič, stopil v vojaštvo in postal jačelnik nekega krdela, pomagal Turkom Bosno vzeti ter je bil od tega časa najhujši sovražnik kristijanov. Takratni sultan mu je zato daroval veliko posestvo na turškem Hrvatskem, kjer še dandanes Mehemed beg Filipovič velja za prvega utemeljitelja bogate rodovine begov Filipovičev. Zdej pa je drug Filipovič avstrijsko-ogerski kroni zopet privojškoval Bosno in kristijane rešil turškega gospodstva.“

* Po svetu zeló znana vagonarska družba (Waggon- und Stahlwerksgeellschaft) v Gradcu je na kant prišla. Kolika nesreča je za delavce, ki so pri tej akcijski družbi si krub služili, se preočitno vidi iz tega, da je od 800 delavcev jih le v službi ostalo — 15! — Res mora človek uže od daleč bežati, če dandanes sliši besedo „akcija“.

Naši dopisi.

Iz Lahovič na Gorenjskem 10. pros. M. B. — Naj tudi o novem letu pozdravim svoje bralce z željo, da bi to leto mir se vrnil med narode našega cesarstva in da tudi mi Slovenci dobimo ravnopravnost, ki nam pred Bogom in svetom gre in katere zahtevati ne bomo odjenjali po 4. zapovedi božji, ki nam velevala: ljubi svojo mater! — Vreme nam je nastopilo ugodno. Kupčija je živahna z govedi in konji, s prešiči pa slabija, čeravno je tega blaga obilo in debelega. Pšenica (mernik) je po 2 gold. 45 kr., rž po 1 gold. 90 kr., proso po 1 gold. 50 kr., ječmen po 1 gold. 40 kr., ajda po 1 gold. 35 kr., oves po 80 — 85 kr., soršica po 2 gold. 5 kr., krompir cent po 1 gold. 60—70 kr. Laneno seme po 3 gold., za laneno olje ni kaj kupca najbolj zato, ker ga petrolej spodriva; preše se pa precej lahko spečajo, nekaj za prešiče, nekaj za govejo živino, in to je prav, vsaj so preše dobra krma za pitanje. — Zdej pa, ko je nastopil norčavi pust, še en opomin starišem, naj svojih otrok ne puščajo po ulicah letati za navadnimi pustnimi brkljarijami, katere mladino pohujšajo, pa jej tudi na zdravji škodujejo, če se otroci prehlade itd.

Izpod Gorjancev 19. jan. — Nisem mogel verjeti, ko sem prvokrat bral, da Žirovci prosijo, da bi se njihova deca tudi nemščine v šoli učila. Pa je vendar le res. Nehoté se mi vsiluje vprašanje: kaj je vendar trde hribovce napotilo k temu koraku? Vsaj dobro vedó, da v davkariji radi vzamejo denar, čeravno se jej v slovenskem jeziku ponuja; vedó pa tudi, da pri sodnji v Idriji vsi uradniki slovensko znajo, ter da jih postava veže, v domačem jeziku ž njimi govoriti. Kje tedaj